

Kdo má vybírat šéfa?

18.dubna 2010 Petr Sokol

V největší české politické straně se nedávno rozhořela debata o tom, jak změnit delegátský systém, aby se fungování strany v některých ohledech zlepšilo. Předmětem diskuze se stal devatenáct let fungující systém, podle kterého se dosud v ODS nominovali delegáti na Kongres - nejvyšší orgán strany.

Podle stanov českých konzervativců klíč pro výběr delegátů stanovuje výkonná rada, která je nejvyšším orgánem strany v období mezi kongresy. Dosud vždy vycházela z předpokladu, že jediným kritériem pro počet delegátů je počet členů v příslušné organizaci. A protože stanovy určují, že delegáty nominují jednotlivé oblastní (rozuměj okresní) organizace strany, platil klíč, podle kterého oblasti (okresní organizace) získávaly jednoho delegáta za každých započatých sto členů. Tím bylo garantováno, že každá oblast získá alespoň jednoho delegáta.

Pouze členská základna

V souvislosti s diskuzí o tzv. černých duších se Kongres ODS loni na podzim usnesl, že je třeba v systému přidělování delegátů učinit změnu. Kongres přijal následující usnesení: *„Kongres ukládá Výkonné radě ODS, aby do konce února 2010 pro nominaci delegátů na Kongres ODS v roce 2010 stanovila klíč, který by zohlednil počet hlasů získaných pro ODS v jednotlivých oblastech ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.“*

Výkonná rada ODS na základě rozhodnutí Kongresu v jarních měsících několikrát projednávala změnu klíče, přičemž zvažovala zejména dva návrhy grémia. Podle prvního z nich se mělo o delegátech rozhodovat pouze na základě volebního výsledku v dané oblasti, a to v podobě absolutního zisku hlasů. Druhá varianta potom kombinovala stejné kritérium (zisk hlasů) s počtem voličů v dané oblasti. Pro obě varianty bylo přitom společné, že zaváděly jednoho „pevného“ delegáta pro každou oblast a fixní počet volených (nevirilních) delegátů ve výši 500.

Zásadní změna

Při závěrečném schvalování návrhů byla vybrána varianta, která spojuje kritérium volebního výsledku s počtem voličů v oblasti, přičemž obě složky jsou namíchané v poměru 50 na 50. Tato varianta tedy vůbec nepočítá s členskou základnou, která napříště nebude hrát při složení celostranického Kongresu žádnou roli. ODS se v tomto ohledu zcela přeorientovala od zaměření na velikost členské základny k volebnímu zisku, který doplňuje „neutrální“ a v zásadě neměnná veličina v podobě počtu voličů v oblasti (okrese).

Během jednání o změně delegátského systému byly předloženy také dva alternativní návrhy, vypracované plzeňským a jihočeským regionem. Oba návrhy se od přijaté varianty odlišovaly v zásadní otázce, protože ponechávaly mezi kritérii, podle nichž se mají přidělovat delegáti na Kongres, také počet členů. Ten ve svých návrzích předkladatelé kombinovali s kritériem volebního výsledku. Výkonná rada ovšem, jak již bylo uvedeno, dala přednost návrhu stranického grémia.

Mezinárodní srovnání

Podívejme se, jak se změna provedená v ODS jeví v širším mezinárodním srovnání. ODS se pro orientaci na volební zisk zřejmě inspirovala ve Spojených státech. Tam obě velké strany při určování počtu delegátů za jednotlivé státy Unie, resp. za stranické organizace v jednotlivých státech, zohledňují volební zisk jako jedno z měřítek. Samozřejmě je tam tento princip používán v kombinaci se systémem otevřených primárek. Ten už začínají používat i některé strany v Evropě. Otevřené primárky k volbě lídra používá například levicová italská Demokratická strana.

Na kontinentě ovšem dosud při volbě nejvyšších představitelů strany převládají stranické orgány (sjezdy, kongresy...) a při jejich skládání dominuje princip počtu členů. Platí však zároveň, že se objevuje už i zohlednění volebního výsledku. Tato složka je ale v počtu delegátů menšinová. Jako příklad mohou sloužit pravidla uplatňovaná v německé pravicové Křesťanskodemokratické unii (CDU). Ta si vybírá 80 % delegátů podle počtu členů a zbylých 20 % podle volebního výsledku.

Volby svých vrcholných představitelů i volebních kandidátů ovšem strany stále častěji předávají přímo členům. Potom odpadá otázka výběru delegátů, protože při volbě předsedy se počítá hlas každého člena. Tímto způsobem například Slovenská demokratická a křesťanská unie (SDKÚ) Mikuláše Dzurindy nedávno vybírala volebního lídra a pořadí na kandidátce. Účastnit se mohli všichni straničtí členové, kteří mohli zvolit ze dvou kandidátů lídra a v jednotlivých koších kandidátů určit pořadí.

Ve světě postupně mizí poslední způsob volby stranického vedení - výběr parlamentní frakcí. Postup používaný původně v anglosaských zemích vytlačují „progresivnější“ metody.